

UDK 312.953/.954(436.6=863)»1951/1971«

Dr. VLADIMIR KLEMENČIČ

Kritika uradnih avstrijskih popisov prebivalstva v letih 1951, 1961 in 1971 glede na slovensko manjšino in slovenščino kot občevalni jezik*Uvod*

Vsi uradni avstrijski popisi prebivalstva po drugi svetovni vojni v letih 1951, 1961 in 1971 imajo za slovensko manjšino v Avstriji značaj statističnega »genocida«. Ta je bil prisoten pri odvijanju vseh faz treh povojnih popisov prebivalstva po občevalnem jeziku, od priprav, izvedbe, obdelave in do interpretacije popisnih podatkov v tiskani obliki. Že sama statistična protislovnost popisnih rezultatov o jezikovni sestavi prebivalstva dokazuje, da je bila uradna državna statistična služba na deželnem in zveznem nivoju pod vplivom protislovenskih elementov, ki so dali ton vsebinski zasnovi in izvajanju popisov glede na občevalni jezik, kar poleg številnih avtorjev podrobno tolmačijo v svojih delih Grafenauer (1), Klemenčič (2) in Pleterski (3).

Popisi prebivalstva na narodno mešanem ozemlju Koroške in avstrijske Štajerske niso bili izvedeni z dvojezičnimi popisnicami, prebivalstvu tudi niso bila na razpolago dvojezična navodila in druge javne objave, ki so povezane s popisi prebivalstva. To bi bil dolžan poskrbeti po določenih 7. členu avstrijske Državne pogodbe Avstrijski statistični centralni urad. Slovencem ni bila nikoli dostopna dokumentacija rokopisnih podatkov iz popisov vprebivalstva. Le-ta je služila delu avstrijskega tiska, ki je s svojo protislovensko naravnostjo popačeno tolmačil rezultate popisov o jezikovni strukturi prebivalstva na narodno mešanem ozemlju Koroške (4. str. 44).

Ob pripravah na popise in v času samih popisov prebivalstva se je s sredstvi javnega obveščanja in z izdajo posebnih lepakov ustvarjalo napeto vzdušje zoper koroške Slovence, da bi ti ob popisih tako preusmerjeni v kar največji meri prikrili svojo jezikovno ter posredno s tem tudi slovensko narodnostno pripadnost.

Med priprave na popise prebivalstva je sodilo s strani upravnih organov tudi zbiranje takih oseb za popisovalce — številne komisarje, ki so bili pripravljani v kar največji meri, če je bilo potrebno tudi z različnimi oblikami pritiskov, preprečiti slovenskemu prebivalstvu vpis slovenščine ali te v kombinaciji z nemškimi jezikom v rubriko občevalnega jezika. Za doseg ciljev prikrievanja dejanskega števila slovensko govorečega prebivalstva ter njihovega sklenjeno poseljenega območja so številni komisarji kršili najosnovnejša načela strokovnega zbiranja in zajamčeno tajnost statističnih podatkov. Statistične strokovne službe so se pri analizah, tabeliranju ter publiciranju in interpretaciji podatkov o jezikovni strukturi prebivalstva posluževale tudi metod, ki presegajo vsako normo strokovnosti statističnega zbiranja, urejanja in analize podatkov. Po podrobni analizi rezultatov popisov in statističnega gradiva o občevalnem jeziku lahko trdimo, da so bili le-ti izvedeni s ciljem, prikazati čim manjše število slovensko govorečega prebivalstva in čim manjši obseg s slovenskim prebivalstvom sklenjeno poseljenega ozemlja Koroške. Težili so za tem, da bi z rezultati popisov prikazali poselitev koroških Slovencev v obliki med seboj slabo ali teritorialno sploh nepovezanih otokov.

Protislovenski značaj popisov prebivalstva po občevalnem jeziku nazorno ilustrira členitev prebivalstva na »deset jezikovnih skupin«, ki so jih statistiki z različnimi strokovno neutemeljenimi statističnimi metodami pretvorili še v nove jezikovne skupine. Taki, s statističnimi manipulacijami pridobljeni podatki o jezikovni strukturi prebivalstva, so služili Avstriji kot osnova pri pripravi za Slovence nesprejemljivih zakonov: o dvojezičnih topografskih napisih in o uporabi slovenščine na sodiščih. Prav zato lahko trdimo, da so sami popisi prebivalstva akt diskriminacije koroških Slovencev in kot primer statističnega »genocida«, ki bi ga težko našli v statistični praksi še kje drugod. Le kje v svetu najdemo na ozemlju s skupno okoli 110.000 prebivalci dveh narodov pri objavljanju rezultatov popisov prebivalstva po občevalnem jeziku, tako kot to najdemo v različnih uradnih avstrijskih statističnih publikacijah, prebivalstvo razčlenjeno na skupaj več kot 25 umetno stvorjenih in strokovno statistično nedefiniranih jezikovnih skupin. Ker je avstrijski centralni statistični urad, ki je vodil popise prebivalstva, avstrijska državna ustanova, moremo opravičeno pripisati neodgovorno ravnanje te ustanove neposredno avstrijski državi.

Ugovori koroških Slovencev pri avstrijskih vladnih organih zoper vse, kar jih je diskriminiralo pri popisih prebivalstva, niso imeli pozitivnega odziva (4, str. 44).

Na avstrijskem Štajerskem so na primer pri popisu leta 1971 v občinah, kjer žive Slovenci in je slovenščina občevalni jezik večine prebivalstva, vpisali med prebivalstvo s slovenskim občevalnim jezikom tako nizko število oseb, da bi po rezultatih popisa lahko sodili, da na primer v obmejnih krajih (Zetinci — Sichelendorf, Potrna — Laafeld, Dedonci — Dedenitz, Slovenska Gorica — Windisch Gortitz in Zenkovci — Zelting) občine Radgona (Radkersburg) slovenščina skoraj ni več v vsakodnevni rabi med tamkajšnjim slovenskim prebivalstvom (5).

Protislovensko vzdušje in neobjektivno ravnanje števni komisarjev pri popisih prebivalstva

Ze nekaj mesecev pred vsakim popisom prebivalstva se je s širjenjem protislovenskih lepakov in brošur, ki so jih izdajale Slovincem sovražne organizacije in posamezniki, ustvarjalo med prebivalstvom nerazpoloženje zoper slovensko prebivalstvo. V teh protislovenskih akcijah so označevali vse tiste prebivalce narodnostno mešanega ozemlja Koroške, ki bi navedli kot svoj občevalni jezik slovenščino, za narodne izdajalce, ki so proti Avstriji, proti miru v deželi ter proti nedeljivosti Koroške. Prebivalce ozemlja Koroške so pozivali, da naj kot lojalni avstrijski državljani vpišejo v popisnice nemščino kot svoj občevalni jezik, kar so utemeljevali s tem, da nemščino na Koroškem vsi obvladajo, ali pa da naj navedejo za svoj občevalni jezik »windisch«, ki s knjižno slovenščino in pripadnostjo k slovenski nacionalni skupnosti nima nobene zveze. S tem se je avstrijski uradni popis prebivalstva izenačil z nacističnimi koncepti in duhom, saj se je prvič v uradni statistiki uveljavila jezikovna skupina »windisch« v času nacizma pri popisu prebivalstva leta 1939 (6).

Kot dokaz, da so lahko vplivale na rezultate popisov glede števila slovensko govorečega prebivalstva pri popisu leta 1961 Slovincem nenaklonjene organizacije, nam zelo nazorno pričajo izjave vodilnega člana Heimatdiensta, dr. Knausa, ki je na občnem zboru te organizacije izrecno izjavil, da gre šteti med zasluge Heimat-

diensta tudi angažiranje pri popisu prebivalstva leta 1961 za zmanjšanje števila slovensko govorečega prebivalstva (7).

Predstavniki koroških Slovencev kakor posamezniki so protestirali proti številnim pojavom pritiskov števnih komisarjev, ki so ponekod tudi proti odločnim ugovorom silili Slovence k vpisu občevalnega jezika »deutsch« ali »windisch« odnosno v te jezikovne skupine v kombinaciji z »deutsch«. V posebni spomenici (8), ki so jo koroški Slovenci naslovili na avstrijsko zvezno notranje ministrstvo zaradi diskriminacije, ki so jo povzročili števeni komisarji pri popisu prebivalstva 1961 pri izpolnjevanju rubrike o občevalnem jeziku, je bila našeta vrsta primerov pritiskov števnih komisarjev na slovensko prebivalstvo zoper vpis slovenščine kot njihovega občevalnega jezika odnosno proti vpisu te kot občevalnega jezika v kombinaciji z nemščino. Slovence so silili k vpisu nemščine z motivacijo, da morajo le-to navesti kot svoj občevalni jezik že zato, ker nemščino obvlada vsak Korošec, ali pa so jih silili k vpisu občevalnega jezika »windisch« ali »windisch« v kombinaciji z nemškim jezikom, češ da na Koroškem ni Slovencev in da jezik, ki ga govorijo, ni knjižna slovenščina, temveč poseben jezik, »koroški windisch«. Popisovalci so odvrčali Slovence od vpisa slovenščine kot občevalnega jezika tudi z grožnjami, češ da bodo izgubili pokojnino ali kake druge socialne pravice. V nekaterih primerih so števeni komisarji odvrnili slovensko prebivalstvo od navedbe slovenščine kot občevalnega jezika s tem, da so slovensko prebivalstvo povpraševali po jeziku, ki ga uporablja koroško prebivalstvo v javnih upravnih službah ali v prometu. Ker se slovensko prebivalstvo v javnih službah res ne more posluževati slovenščine, saj Avstrija ne izpolnjuje 7. člena avstrijske državne pogodbe, po katerem bi morala biti na dvojezičnem ozemlju slovenščina poleg nemščine uradni jezik v javnih službah, so se Slovenci zaradi takih dezinformacij vpisovali ali pa so števnim komisarjem prepustili vpis nemščine kot občevalnega jezika.

Za odvrnitev slovenskega prebivalstva od vpisa slovenščine kot občevalnega jezika so se števeni komisarji poslužili tudi metod, s katerimi je bila kršena uradna tajnost zbiranja statističnih podatkov. Čeprav navodila za izvedbo popisov prebivalstva v načelu predvidevajo samostojno izpolnjevanje popisnic, so v mnogih primerih občine ali števeni komisarji organizirali izpolnjevanje popisnic v občinskih uradih ali pa so si izpolnjevanje teh v popolnoma neopravičenih primerih prilastili sami števeni komisarji. V nekaterih občinskih uradih so izpolnjevali popisnice komisarji kar ob prisotnosti orožnikov. Ponekod so popisnice raznašali po hišah števeni komisarji ob spremstvu učiteljev ali orožnikov, s čemer je bilo kršeno načelo uradne tajnosti popisov prebivalstva, saj so na ta način dobile vpogled v odgovore na popisnicah o jezikovni pripadnosti tudi nepoklicane osebe, ki so bile Slovincem sovražne in so predstavljale oblast. Med števnimi komisarji so bile pa tudi zastopane osebe, ki so že predhodno sodelovale v raznih protislovenskih akcijah, tako na primer v akcijah za ukinitve dvojezičnih šol že pred letom 1958 ali pa pri širjenju Slovincem sovražnih lepakov. Med pripravami na popise prebivalstva je prišlo še pred štetjem prebivalstva celo do zamenjave takih števnih komisarjev, za katere so nasprotniki Slovencev predvidevali, da bodo objektivno opravili nalogo števne komisarja. Te so zamenjali s števnimi komisarji, ki so se že odlikovali v raznih protislovenskih akcijah. Objektivne števne komisarje so skušali zamenjati celo v času popisovanja prebivalstva.

Med Slovenci in števnimi komisarji, ki so skušali prisiliti Slovence k vpisu nemškega občevalnega jezika ali pa jezika »windisch« ali tega v kombinaciji z

nemščino, je prišlo tudi do ostrih dialogov, ki so se za Slovence končali neuspešno v občinskih pisarnah. V nekaterih primerih so se koroški Slovenci uprli taki zahtevi s tem, da niso hoteli podpisati popisnic. Čeprav se odklonitev podpisa na popisnici pri uradnem štetju prebivalstva šteje za kaznivo dejanje, niso avstrijske oblasti kaznovale oseb, ki niso hotele podpisati popisnic, ker so se zavedale, da so storili kaznivo dejanje sami števni komisarji z zahtevo vpisa neresničnih podatkov o jezikovni pripadnosti. Bili pa so tudi primeri, ko je imel števni komisar na popisnici že vnaprej izpolnjeno rubriko občevalnega jezika ter po njem sploh ni povpraševal, pri tem pa ni imel v popisnicah vnešene slovenščine kot občevalnega jezika. Pritisk na koroške Slovence po vpisu občevalnih jezikov »deutsch«, »windisch« ali »windisch« v kombinaciji z »deutsch« se je stopnjeval od popisa do popisa.

Ob zadnjem popisu prebivalstva v letu 1971 so posamezniki ter slovenske organizacije zahtevali dvojezične popisnice. Ker teh tudi pri zadnjem popisu leta 1971 ni bilo, so pošiljali pritožbe avstrijskemu zveznemu notranjemu ministrstvu, koroškemu deželnemu glavarju in uradu avstrijskega kanclerja (9). Vendar na te pritožbe ni bilo nobenega pozitivnega odziva. V odgovorih so se uradni predstavniki sklicevali na nejasnost zakonodaje glede kompetentnosti reševanja te vrste vlog, ukrenili pa niso ničesar. V nekaterih primerih so Slovincem pri popisu ponujali dvojezične popisnice v nemškem in srbohrvaškem jeziku, ki so bile namenjene jugoslovanskim zdomcem. Ker avstrijska oblast ni ugodila zahtevi koroških Slovencev do dvojezičnih popisnic v nemškem in slovenskem jeziku, so ponekod koroški Slovenci odklonili podpis na popisnicah ali pa popisnic uradnega ljudskega štetja sploh niso izpolnili. Čeprav so v teh primerih prebivalci, ki niso izpolnili popisnic oziroma se niso na popisnicah podpisali, napravili zakonski prestop, niso bili klicani na odgovornost, pa tudi niso bili kaznovani. Odgovorni so se pač zavedali, da gre v tem primeru za kršenje določil 7. člena avstrijske državne pogodbe s strani javnih služb.

Na popisnicah iz popisa prebivalstva leta 1971 se je povpraševalo le po nemškem občevalnem jeziku. V vprašalniku, ki je bil prirejen za računalniško obdelavo, je bila kot varianta občevalnega jezika tiskana samo nemščina, za druge jezike pa je bila dana možnost svobodne izbire vpisa poljudne jezikovne skupine. Pri tem pa v vprašalniku nista bila poleg nemščine kot varianti navedena še slovenski in hrvaški jezik, ki sta po avstrijski državni pogodbi uradna jezika (10).

Statistično neobjektivno in protislovensko ravnanje avstrijske statistične službe

V pojmovanju skupine občevalnega jezika pri števni komisarijih kot pri popisnem prebivalstvu se je pojavljala tudi nejasnost glede definicije pojma občevalnega jezika, ker so le-to od popisa do popisa spreminjali. Na primer pri popisih prebivalstva v letih 1951 in 1971 je bil tolmačen kot občevalni jezik tisti, ki ga posameznik pretežno govori v vsakdanjem življenju, pri popisu leta 1961 pa kot tisti, ki ga posameznik pretežno govori v svoji družini (9). Statistični urad Združenih narodov (Serija M., št. 44, ZN, New York, 1966): Načela in priporočila za štetja prebivalstva v letu 1970, str. 21, 244, navaja samo tri motive: a) materin jezik, b) običajni jezik — označen kot jezik, ki ga posameznik tekoče govori ali

najpogosteje uporablja v svojem sedanjem domu in c) sposobnost govoriti enega ali več naštetih jezikov. Tu uporabljamo jezik komunikacije — občevalni jezik (občevalni jezik je jezik, ki ga posameznik uporablja v družbenem življenju), ker je ustreznejši za naš primer. V koroškem primeru pa je jezik komunikacije dominanten jezik oblasti, uprave, gospodarstva — skratka dominantne večinske državne nacije (4, str. 46). Vsako medsebojno primerjavo statističnih podatkov o jezikovni sestavi med popisi prebivalstva v letih 1951, 1961 in 1971 pa onemogoča členitev prebivalstva na jezikovno skupino »deutsch« in na devet nenemških jezikovnih skupin. Prebivalstvo niso vpisovali samo v jezikovne skupine »deutsch«, »slowenisch« in »windisch«, temveč tudi še v posebne »kombinirane jezikovne skupine« s »slowenisch«: »slowenisch«, »slowenisch-deutsch« ter »deutsch-slowenisch« in v kombinirane jezikovne skupine z »windisch«: »windisch«, »deutsch-windisch«, »windisch-deutsch« in še v dve jezikovni skupini »slowenisch-windisch« in »windisch-slowenisch«, ki kažeta na posebno »visoko strokovno domiselnost« uradne avstrijske statistične službe in na popolno politično odvisnost le-te od protislovenskih krogov. Prav členitev prebivalstva na jezikovno skupino »deutsch« in na devet omenjenih nenemških jezikovnih skupin je dala osnovo za razne manipulacije s statističnimi podatki o jezikovni strukturi s strani popisnih komisarjev, statistikov ter vseh tistih, ki so to gradivo interpretirali v uradne in neuradne namene. Statistična nedefiniranost številnih jezikovnih skupin je ustvarjala nejasnosti pri razvrščanju prebivalstva v jezikovne skupine tako za popisane kot za števne komisarje, kar je omogočalo vplivanje, pa tudi direktno izsiljevanje Slovencev s strani števnih komisarjev k vpisovanju v jezikovne skupine »deutsch«, »windisch« ter v »windisch« v kombinaciji z »deutsch«. To je v take jezikovne skupine, ki pri statistični obdelavi podatkov o jezikovni strukturi prebivalstva niso veljale kot slovenska jezikovna skupina (4, str. 10).

Zaradi omenjenega načina uvrščanja prebivalstva v tako številne in izmišljene ter zato statistično nedefinirane jezikovne skupine niso mogli popisani prebivalci objektivno opredeliti svoje jezikovne pripadnosti po lastni presoji, kar so lahko izkoristili števni komisarji. Kot je razvidno iz pritožbe koroških Slovencev avstrijskemu notranjemu ministrstvu zoper ravnanje števnih komisarjev pri popisu prebivalstva leta 1961, šestokrat niso prebivalci popisnic sami izpolnjevali (9). V mnogih primerih so števni komisarji rubriko o občevalnem jeziku že sami vnaprej izpolnili, ali pa te rubrike v številnih primerih niso izpolnili tako kot so želeli popisani Slovenci.

Nedefiniranost številnih jezikovnih skupin in še zlasti vindišarskih je omogočala popisovalcem veliko špekulacij v škodo koroških Slovencev, tako da pri popisih prebivalstva opravičeno ne moremo govoriti o samoopredeljenosti prebivalstva glede na jezikovno pripadnost, temveč o vpisanosti prebivalstva v jezikovne skupine. S temi popisnimi špekulacijami pa niso bili oškodovani le koroški Slovenci, temveč tudi tisti Avstrijci, ki si žele objektivni popis in dobro sožitje s koroškimi Slovenci. V uradnih avstrijskih statističnih publikacijah so navedeni podatki o jezikovni strukturi tako, kot da bi se prebivalstvo pri vpisu v posamezne jezikovne skupine samo opredeljevalo. Nikjer v uradnih avstrijskih statističnih publikacijah, v katerih so objavljeni podatki o jezikovni sestavi prebivalstva, ne najdemo opisov definicij za 9 nenemških jezikovnih skupin, niti kritičnih pripomb o strokovnih pomanjkljivostih, ki so spremljale nastajanje objavljenih števil o jezikovnih skupinah pri vseh treh povojnih popisih prebivalstva, čeprav je bila

na nje opozorjena statistična služba z znanstvenim in dnevnim tiskom ter s protesti koroških Slovencev. Na primer, kako naj števeni komisar, popisani in statistik vedo kakšna je razlika med kombiniranimi dvojezičnimi jezikovnimi skupinami, ki se razlikujejo le po vrstnem redu kot na primer »slowenisch-deutsch« ali »deutsch-slowenisch«, »windisch-deutsch« ali »deutsch-windisch«, ali pa, kar samo potrjuje, da so popisi prebivalstva po občevalnem jeziku le sredstvo zlorabe na račun slovenske manjšine, v čem se razlikujeta takozvani jezikovni skupini »slowenisch-windisch« in »windisch-slowenisch«.

Prav ta neobjektivni in nehumani odnos, ki ga je pokazala uradna avstrijska statistična služba do koroških Slovencev pri popisih prebivalstva v letih 1951, 1961 in 1971, kaže, da avstrijska statistična služba nima moralne in strokovne kvalifikacije za kakršnokoli strokovno statistično ugotavljanje številčne moči in teritorialne razporeditve slovenskega prebivalstva na Koroškem in na avstrijskem Štajerskem.

Ali more razbrati tisti, ki se poslužuje objavljenih statističnih podatkov o jezikovni strukturi prebivalstva na Koroškem, po kakšni poti so bile dosežene različne številke o jezikovni pripadnosti prebivalstva, ki jih navajajo uradne avstrijske statistične publikacije. Tako navaja uradna statistična publikacija, da je bilo na Koroškem leta 1951 prebivalstva s slovenskim občevalnim jezikom 19.900, leta 1961 14.000 in leta 1971 16.100, odnosno, da je bilo leta 1951 prebivalcev z občevalnim jezikom »windisch« 19.600, leta 1961 11.500 in leta 1971 le še 3.900. Prebivalcev z nemškimi občevalnim jezikom je bilo pri popisih prebivalstva leta 1951 67.500, leta 1961 83.500 in leta 1971 99.700 (11).

Tabela 1

Primer številke za 16 statističnih jezikovnih skupin, ki so jih statistiki rekonstruirali iz desetih številke za 10 jezikovnih skupin, zbranih ob popisu prebivalstva leta 1951

1. »deutsch« po prvi varianti	428.784 ^{12 13}
2. »deutsch« po drugi varianti	448.345 ^{14 15}
3. »deutsch-slowenisch« po prvi varianti	8.617 ¹²
4. »deutsch-slowenisch« po drugi varianti	19.561 ¹³
5. »slowenisch-deutsch« po prvi varianti	5.888 ¹²
6. »slowenisch-deutsch« po drugi varianti	11.218 ¹³
7. »slowenisch« po prvi varianti	7.707 ¹²
8. »slowenisch« po drugi varianti	11.316 ¹³
9. »slowenisch« po tretji varianti	22.534 ¹⁵
10. »deutsch-windisch«	10.944 ¹²
11. »windisch-deutsch«	5.330 ¹²
12. »slowenisch-windisch«	117 ¹²
13. »windisch-slowenisch«	38 ¹²
14. »windisch«	3.454 ¹²
15. »sonstige, unbekannt« po prvi varianti	3.885 ¹³
16. »sonstige, unbekannt« po drugi varianti	26.419 ¹⁴

Odklonilno stališče koroških Slovencev do takega načina prikazovanja številke o sestavi prebivalstva po občevalnem jeziku, pa tudi odločen odpor koroških Slovencev do ugotavljanja njihovega števila, je lahko za vsakega razumnega človeka in demokratično državo razumljiv, saj pod jezikovno skupino »slowenisch« najdemo v avstrijski statistični publikaciji za leto 1951 tri iz popisnih jezikovnih skupin statistično skonstruirane številke (Tabela 1). Tako navajajo po prvi varianti za jezikovno skupino »slowenisch« številko 7.707, po drugi varianti 11.316, po tretji pa 22.534. Državni avstrijski statistični centralni urad je v svoji publikaciji, ki jo je izdal leta 1973 poleg teh treh številke za jezikovno skupino »slowenisch« navajal še novo, četrto varianto številke 19.900 (11). Iz tega lahko vsakdo, ki ima le skromen občutek za statistiko, razbere, da gre pri tem za zlorabo statističnih podatkov in za diskriminacijski odnos uradne državne avstrijske institucije do koroških Slovencev. To nam dokazujejo še tile podatki iz uradnih avstrijskih statističnih publikacij. V eni publikaciji Avstrijskega statističnega centralnega urada se pri objavi statističnih podatkov o občevalnem jeziku v Avstriji sploh ne omenja jezikovna skupina »slowenisch«, navedeni sta le dve, »deutsch« in »sonstige, unbekannt« (15), v kateri so na ta ali oni način vštete številke »nenemških jezikovnih skupin« iz popisa leta 1951. Tak način prikazovanja uradnih statističnih podatkov po občevalnem jeziku je prav gotovo posebna oblika statističnega zatajevanja prisotnosti koroških Slovencev v Avstriji s strani avstrijske državne ustanove. V istih publikacijah se razlikujeta tudi številki jezikovne skupine »deutsch«; po eni varianti je bilo v tej jezikovni skupini leta 1951 428.784, po drugi pa 448.345 prebivalcev. Do kakšne absurdnosti je privedla nestrokovnost uradne avstrijske statistike, nam kaže št. številki iz rezultatov popisa 1951 o občevalnem jeziku, 117 prebivalcev v jezikovni skupini »slowenisch-windisch« in 38 v »windisch-slowenisch« (Tabela 1).

Če primerjamo številke osmih nemških jezikovnih skupin, po katerih so pri popisih v letih 1951, 1961 in 1971 razvrščali prebivalstvo, se pri posameznih popisnih štetjih kaže taka jezikovna struktura prebivalstva, ki si jo ne moremo razložiti z nobeno statistično logiko (Tabela 2). Absurdnost zasnove avstrijskih popisov prebivalstva po občevalnem jeziku je pa še posebej otipljiva, če medsebojno primerjamo pri vseh treh popisih pridobljene in objavljene številke za iste jezikovne skupine občevalnega jezika. Da so popisi prebivalstva imeli protislovenski značaj, pa četudi je za to morala državna avstrijska statistika žrtvovati svoj strokovni ugled, nam kažejo naslednje navedbe: pod »deutsch-slowenisch« je bilo leta 1951 uvrščenih okoli 8.600 ljudi, leta 1961 le 3.300, leta 1971 pa 10.900; pod »windisch-deutsch« je bilo leta 1951 uvrščenih okoli 5.300, leta 1961 2.500 in leta 1971 le še dobrih 100 ljudi; v jezikovno skupino »slowenisch-deutsch« je bilo leta 1951 uvrščenih okoli 5.880, leta 1961 2.200 in leta 1971 pa še samo okoli 760 prebivalcev.

V jezikovno skupino »slowenisch-windisch« so uvrstili leta 1951 117, v jezikovno skupino »windisch-slowenisch« pa 38 ljudi; leta 1971 so pa v obeh navedenih jezikovnih skupinah uvrstili skupaj le 9 ljudi. Navedene številke in še zlasti številki za zadnji dve imenovani jezikovni skupini, menimo, da ne potrebujejo nobenega strokovnega komentarja. Take statistične podatke lahko najdemo le tam, kjer statistično logiko in objektivnost zamenjata šovinizem in skrajna neobjektivnost. Popuščanje in prilaganje državne avstrijske statistike nemškim nacionalističnim protislovenskim krogom, kar smo že povedali pri osvetlitvi načinov izvajanja popisov in o vlogi števnih komisarjev, se kaže tudi z umetnim konstruiranjem

Tabela 2

Primer statistične popačenosti števil o jezikovni sestavi prebivalstva po nenemških jezikovnih skupinah, ki se kažejo v luči primerjave popisov prebivalstva v letih 1951, 1961 in 1971 (12, 16, 17)

Popisi prebivalstva	»deutsch-slowenisch«	»slowenisch-deutsch«	»slowenisch«	»deutsch-windisch«	win-disch-deutsch«	»win-disch«	»slowenisch-windisch«	»win-disch-slowenisch«	Skupaj v nenemških jezikovnih skupinah
1951	8.617	5.888	7.707	10.944	5.330	3.454	117	38	42.095
1961	3.300	2.200	8.300	7.400	2.500	1.600	—	—	25.300
1971	10.935	758	6.214	3.394	124	454	9	—	21.918

njem novih jezikovnih skupin. Konstruiranje številnih umišljenih jezikovnih skupin je slonelo na različnih načinih seštevanja podatkov popisnih jezikovnih skupin. Pri prvi objavi popisnih rezultatov iz leta 1951 so zbrane podatke desetih jezikovnih skupin predelali in objavili v petih jezikovnih skupinah: »deutsch«, »deutsch-slowenisch«, »slowenisch-deutsch«, »slowenisch-windisch« in »sonstige, unbekannt«. V tem primeru so bile vindišarske jezikovne skupine prištete k slovenskim jezikovnim skupinam. Pod »deutsch-slowenisch« so v objavljenih podatkih šteli skupaj jezikovne skupine »deutsch-slowenisch«, »deutsch-windisch«, pod »slowenisch-deutsch« pa jezikovne skupine »slowenisch-deutsch« in »windisch-deutsch«, pod »slowenisch« pa seštevek števil v jezikovnih skupinah »slowenisch« in »windisch« (13). Že leto dni kasneje, leta 1953, so v posebni publikaciji koroškega deželnega časopisa (Kärntner Landes-Zeitung vom 18. Dezember 1953 (12), objavili rezultate v desetih jezikovnih skupinah, tako kot so bili prebivalci vpisani pri popisu, vključno z jezikovno skupino »sonstige, unbekannt«. Ta način objavljanja uradnih statističnih podatkov pomeni pravzaprav začetek uradnega označevanja slovensko govorečega prebivalstva z »windisch« in s tem strokovno neosnovanega drobljenja slovenskega prebivalstva na številne vindišarske in druge jezikovne skupine, s čemer so dobili uradno objavljeni statistični podatki protislovenski značaj.

Podatke popisov prebivalstva o jezikovni pripadnosti iz let 1961 in 1971 so publicirali na tri načine. Po eni varianti so jih objavil razčlenjeno v desetih jezikovnih skupinah, tako kot je bilo prebivalstvo popisano (16, 17), po drugi varianti v treh jezikovnih skupinah (18), po tretji varianti pa v petih, na poseben način konstruiranih jezikovnih skupinah (19, 20). Po drugi varianti je prebivalstvo razčlenjeno na nemško ter na takoimenovano slovensko in takoimenovano vindišarsko jezikovno skupino. V slovensko jezikovno skupino so šteli popisne jezikovne skupine »slowenisch«, »deutsch-slowenisch« in »slowenisch-deutsch«, v vindišarsko pa jezikovne skupine »windisch«, »windisch-deutsch«, »deutsch-windisch« ter »slowenisch-windisch« in »windisch-slowenisch«.

Konstruiranje objavljenih podatkov po petih jezikovnih skupinah se razlikuje med popisoma v letih 1961 in 1971. Popisne podatke iz leta 1961 so razdelili na jezikovne skupine: »deutsch«, »slowenisch«, »windisch«, »deutsch-slowenisch« in »sonstige, unbekannt«. V jezikovno skupino »windisch« so vključili tudi številke, dobljene v jezikovnih skupinah »slowenisch-windisch« in »windisch-slowenisch«, v jezikovno skupino »deutsch-slowenisch« pa so sešteli številke jezikovnih skupin »deutsch-windisch«, »slowenisch-deutsch« in »windisch-deutsch«. Jezikovno strukturo prebivalstva iz popisa leta 1971 so uradno objavili z bistveno drugačnimi oznakami in kombinacijami števil v popisnih jezikovnih skupinah kot za leto 1961:

»deutsch«, »slowenisch«, skupaj »deutsch-slowenisch« in »slowenisch-deutsch«, »windisch«, ter skupaj »deutsch-windisch« in »windisch-deutsch«. Državna avstrijska statistika se je pri omenjenih objavah podatkov o jezikovnih skupinah ponovno osmešila, še posebej s tem, ker je pri dveh popisih prebivalstva (v letih 1961 in 1971) različno interpretirala popisne podatke dveh izmišljenih jezikovnih skupin, »slowenisch-windisch« in »windisch-slowenisch« (Tabela 3). Pri objavi popisnih podatkov za leto 1961 je številke obeh imenovanih jezikovnih skupin prištela k jezikovni skupini »windisch«, pri objavi popisnih podatkov za leto 1971 pa k jezikovni skupini »slowenisch«. Pri objavljanju podatkov o jezikovni strukturi prebivalstva so tudi razlike v tem, da se podatki za popis leta 1961 nanašajo na območja izbranih občin Koroške in na avstrijske državljane tega ozemlja. Podatki popisa prebivalstva

o jezikovni strukturi za leto 1971 se pa nanašajo na stalno naseljeno prebivalstvo Koroške. Če primerjamo samo ta dva načina objave podatkov o jezikovni strukturi iz popisov 1961 in 1971, ki sta objavljena v Statističnem priročniku dežele Koroške (izdal Urad koroške deželne vlade — Deželni oddelek za statistiko), nam postane več kot jasno, da se državne avstrijske statistične institucije igrajo s statističnimi podatki, kadar gre za slovensko manjšino. Pri tem ne izbirajo sredstev za prikaz čim manjšega števila slovensko govorečega prebivalstva, pa četudi je pri tem potrebno manipulirati s števkami o jezikovni sestavi prebivalstva na račun slovenske manjšine. Omenjene in že prej navedene izkušnje statističnih manipulacij in številčnih manipulacij s popisnimi podatki o jezikovnih strukturah prebivalstva s strani državnih avstrijskih statističnih institucij so zelo mazorno opozorilo, do kakšnih novih manipulacij s popisnimi podatki o jezikovni strukturi lahko pride ob eventualnem že napovedanem »preštevanju koroških Slovencev posebne vrste«.

Jezikovna skupina »deutsch-slowenisch« predstavlja za popis leta 1961 novo konstrukcijo jezikovne skupine, ki se je tako kot številne druge, ne moremo pojasniti z nobeno statistično logiko, saj v statistični publikaciji za njo ne najdemo nobene obrazložitve, kar je samo še eden od mnogih primerov, ki dokazujejo nestrokovnost in protislovenski značaj državne avstrijske statistične službe. To je bil tudi začetek nadaljnje členitve in konstruiranja statističnih jezikovnih skupin. Če bi računali vse možne kombinacije seštevov in s tem pridobljenih števil za jezikovno pripadnost prebivalstva Koroške pri vseh popisih v avstrijskih statističnih publikacijah, bi lahko ugotovili, da je jezikovnih skupin za prebivalstvo dveh narodov več kot 25, kar je svetovni rekord manipulacij s statističnimi podatki za jezikovno sestavo prebivalstva. V težnji, da bi lahko prikazali čim manjše število slovensko govorečega prebivalstva, so popisne podatke o jezikovnih skupinah seštevali tako, da so po eni varianti šteli za slovensko govoreče prebivalstvo le tisti del prebivalstva, ki so ga vpisali v jezikovne skupine »slowenisch«, »deutsch-slowenisch« in »slowenisch-deutsch«, po drugi varianti pa so šteli za slovensko prebivalstvo le tisto, ki je bilo pri popisu vpisano pod »slowenisch« in »slowenisch-deutsch«.

Da je bila ta igra s statističnimi podatki o jezikovni strukturi v celoti zrežirana s strani Slovencev sovražnih elementov, je več kot jasno, saj so pri pripravi zakona o uporabi slovenskega jezika na sodiščih po sodnih okrajih iz leta 1959 upoštevali le število prebivalcev, vpisanih pri popisu leta 1951 v jezikovnih skupinah »slowenisch« in »slowenisch-deutsch« (21). Pri pripravi zakona o dvojezičnih napisih iz leta 1972 so pa upoštevali število prebivalcev po krajih, kjer je bilo prebivalstvo pri popisu leta 1961 vpisano v jezikovne skupine »deutsch-slowenisch«, »slowenisch-deutsch« in »slowenisch« (22). Ta igra z vpisovanjem prebivalcev v izmišljene jezikovne skupine je bila usmerjena k vpisovanju čim večjega števila slovensko govorečega prebivalstva v jezikovne skupine »deutsch«, »windisch« in »windisch« v kombinaciji z »deutsch« ter »deutsch-slowenisch« in odvrčanju Slovencev od vpisa jezikovne skupine »slowenisch«. To nam postane jasno s poznavanjem načina zlorabe podatkov o jezikovni pripadnosti slovenskega prebivalstva za pripravo omenjenih zakonov o manjšini, ki so Slovence le oškodovali. Vsa početja državne avstrijske statične zvezi s štetji prebivalstva po jezikovnih skupinah, ki so koroškim Slovencev le okrnila pravice in prinesla novo zlo, so opozorilo, da bi popis prebivalstva posebne vrste predstavljal za koroške Slovence le novo obliko diskriminacije.

Tabela 3

Primer statistično nepojmljivega prikaza dveh različnih načinov členitve prebivalstva na skupine občevalnega jezika pri dveh popisih prebivalstva v letih 1961 in 1971 (19, 20)

Leto	S k u p a j stalno naseljeno prebivalstvo Koroške	»Deutsch«	»Slowenisch«	»deutsch-slowenisch« »slowenisch-deutsch«	»windisch«	»deutsch-windisch« »windisch-deutsch«
1971	525.728	501.350	6.223	11.711	454	3.518

Leto	S k u p a j Avstrijski držav- ljani na območju izbranih občin	»deutsch«	»slowenisch«	»windisch«	»deutsch-slowenisch«	»sonstige, unbekannt«
1961	109.438	84.320	7.986	1.580	15.345	207

Da podatki o jezikovni strukturi prebivalstva za narodnostno mešano ozemlje Koroške po drugi svetovni vojni niso mogli nastati v normalnih pogojih popisovanja prebivalstva, nam še dodatno dokazujejo primerjave številke za posamezne jezikovne skupine treh povojnih popisov prebivalstva po nekaterih izbranih občinah (Tabela 4). Protislovenski značaj popisov prebivalstva se razkriva s primerjavo med številkami odnosno odstotki za jezikovne skupine »deutsch« ter »slowenisch« in »slowenisch« v kombinaciji z »deutsch«, ter za jezikovne skupine »windisch« in »windisch« v kombinaciji z »deutsch«. Od enajstih v tabeli izbranih občin (po upravni razdelitvi iz leta 1971), izkazujejo vse, razen občine Radiše, nesorazmerno visoko povečanje relativnega števila vpisanega prebivalstva v jezikovno skupino »deutsch«. Za občino Radiše si ne moremo razložiti vzroka za spreminjanje odstotka prebivalstva, ki je bilo vpisano v jezikovno skupino »deutsch«. Leta 1951 so v tej občini uvrstili v jezikovno skupino »deutsch« okoli 45 % prebivalcev, leta 1961 11,2 % leta 1971 pa je odstotek v tej jezikovni skupini uvrščenega prebivalstva znašal okoli 41 %.

Za občino Medgorje si ne moremo po nobeni statistični logiki razložiti tako povečanega odstotka prebivalstva v jezikovni skupini »deutsch«. Še leta 1951 so v tej jezikovni skupini našli manj kot 10 % prebivalcev, leta 1961 eno četrtno, leta 1971 pa že 76,4 %

V občini Djekše so našli leta 1951 v jezikovni skupini »deutsch« dobro polovico prebivalcev, leta 1961 dobre tri četrtine, leta 1971 pa že več kot 90 % prebivalcev.

V občini Smarjeta v Rožu so našli leta 1951 v jezikovni skupini »deutsch« le slabo četrtno prebivalcev, v letih 1961 in 1971 pa že po dve tretjini.

V občini Žitara vas so v isti jezikovni skupini našli leta 1951 le okoli 16 %, v letih 1961 in 1971 pa že skoraj polovico prebivalstva.

V dveh občinah, ki ležita na dveh geografsko različnih območjih: v Selah pod Karavankami in v Medgorju na Vzhodnih Gurah, so pri popisu leta 1951 uvrstili vse prebivalce v jezikovne skupine »deutsch«, »slowenisch« in »slowenisch« v kombinaciji z »deutsch«. Pri naslednjih dveh popisih prebivalstva, v letih 1961 in 1971, so vpisovali prebivalce tudi v jezikovne skupine »windisch« in »windisch« v kombinaciji z »deutsch«. V občini Vernberk, vzhodno od Beljaka, so številni komisarji odkrili vindišarje le pri popisu prebivalstva v letu 1961, pri ostalih dveh popisih pa nobenega. Zakaj se je moralo pojaviti vpisovanje prebivalstva v vindišarske jezikovne skupine v občinah Sele in Medgorje šele pri popisih leta 1961 in 1971, v Vernberku pa le enkrat, pri popisu 1961, si lahko pojasnjujemo le z nestrokovnostjo in protislovensko naravnostjo avstrijskih državnih popisov prebivalstva. Najbolj nazoren dokaz za take domneve nam služi občina Medgorje, kjer kot že rečeno, niso pri popisu leta 1951 uvrstili v vindišarske jezikovne skupine nobenega prebivalca, leta 1961 pa že več kot 70 %, leta 1971 pa le dobrih 10 %. V občini Slovenji Plajberk so leta 1951 našli v vindišarskih skupinah dobrih 70 %, leta 1961 okoli 45 %, leta 1971 pa le 36 % prebivalcev.

Ce bi lahko verjeli tem uradnim avstrijskim statističnim podatkom, bi lahko »sklepali«, da se je v dveh desetletjih v občini Medgorje kar dvakrat zamenjala narodnostna struktura prebivalstva in to pri prostorsko manj mobilnem, na zemljo navezanem kmečkem ali delavsko-kmečkem prebivalstvu. Po objavljenih popisnih podatkih državne uradne avstrijske statistične službe naj bi bila občina Medgorje leta 1951 poseljena s pretežno slovenskim, leta 1961 s pretežno vindišarskim in

Tabela 4

Prikaz očitne protislovnosti rezultatov treh povojnih popisov o jezikovni sestavi prebivalstva, ki so posledica drobljenja na strokovno neutemeljene jezikovne skupine na primeru nekaterih občin Koroške v letih 1951, 1961 in 1971 (12, 13, 18)

O b č i n e	1951			1961			1971		
	»deutsch«	»slowenisch und kombina- tion mit slowenisch«	»windisch auch in kombina- tion mit deutsch«	»deutsch«	»slowenisch und kombina- tion mit deutsch«	»windisch auch in kombina- tion mit deutsch«	»deutsch«	»slowenisch und kombina- tion mit slowenisch«	»windisch auch in kombina- tion mit deutsch«
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Brdo — Egg	40,8	23,9	35,3	75,1	9,8	14,3	91,2	5,2	3,6
Št. Štefan — St. Stephan	100	—	—	99,5	0,3	—	99,3	0,3	0,3
Sele — Zell	2,4	94,6	—	4,7	83,1	11,7	5,5	91,9	2,6
Medgorje — Mieger	8,6	91,4	—	25,0	3,2	71,8	76,4	12,7	10,9
Zitara vas — Sittersdorf	15,6	14,8	69,7	48,1	13,6	38,1	49,8	36,7	13,5
Globasnica — Globasnitz	11,6	37,2	51,2	16,4	46,6	37,0	29,0	59,0	11,9
Slovenji — Windisch									
Plajberk — Bleiburg	18,7	10,0	71,3	23,1	30,3	44,7	23,1	40,6	36,3
Vernberk — Wernberg	79,5	20,5	—	97,4	2,1	0,5	98,5	1,5	—
Radiše — Radsberg	44,9	46,9	8,2	11,2	61,8	27,0	40,6	46,2	13,2
Djekše — Diex	53,9	2,4	43,7	76,0	8,9	15,1	92,7	5,2	2,1
Smarjeta — St. Margarethen	23,2	12,3	64,5	66,3	14,3	19,4	64,5	16,9	18,6

leta 1971 pa s pretežno nemškim prebivalstvom. Samo ta primer nam je dovolj zgovoren dokaz potvorb, ki so jih storili uradni avstrijski popisi prebivalstva v zvezi z jezikovno strukturo.

Občina Globasnica sodi med tiste izjemne občine, kjer so pri popisu leta 1951 vpisovali prebivalstvo tudi v edinstveni jezikovni skupini »slovenisch-windisch« in »windisch-slovenisch«. Tako so našli v jezikovni skupini »windisch-slovenisch« več kot eno tretjino od skupnega števila v letu 1951 v to jezikovno skupino uvrščene prebivalstva na celotnem dvojezičnem ozemlju Koroške in več kot so skupaj našli na tem ozemlju tako uvrščenega prebivalstva pri popisu leta 1971 v obeh jezikovnih skupinah, »windisch-slovenisch« in »slovenisch-windisch« (12, 20). Te številke o sestavi prebivalstva po občevalnem jeziku v občini Globasnica so lep primer »statistične telovadbe« s podatki občevalnega jezika, ki ne prenese nobene kritike.

Kako nezanesljivi so popisni podatki o občevalnem jeziku, seveda le v škodo slovenskemu prebivalstvu, nam nazorno kažejo podatki o jezikovni strukturi prebivalstva v občini Št. Stefan v Ziljski dolini. Tu so v času nacizma pri popisu prebivalstva leta 1939 (3, str. 176) našli manj kot polovico prebivalcev z nemškimi občevalnim jezikom, pri popisu leta 1951 pa že 100 %, pri popisih leta 1961 in 1971 pa že več kot 99 %. Več kot prepričljivo je, da ni moglo v dvanajstih letih, med popisoma prebivalstva 1939 in 1951, pa tudi še ne do leta 1971, izumreti slovensko govoreče prebivalstvo v tej še precej agrarni občini, ki v tem času ni doživela kakih bistvenih gospodarskih ali demografskih sprememb. To nam dokazujejo tudi uradni podatki o sestavi šoloobveznih otrok po materinem jeziku, ki so jih zbrali učitelji v tej občini na šolah v Št. Stefanu in Št. Pavlu v šolskem letu 1954/55 (23). Na obeh šolah so našli več kot 30 % otrok s slovenskim materinim jezikom. Če bi lahko verjeli statističnim podatkom vseh treh povojnih avstrijskih popisov o sestavi prebivalstva po občevalnem jeziku, bi lahko sklepali, da izumro manjšine tudi v krajih, kjer so v prevladi, v dobrem desetletju.

Podobna nezanesljiva vrednost popisnih podatkov o jezikovni strukturi se nam razkriva tudi v občini Brdo v Ziljski dolini s primerjavo uradnih podatkov o materinščini šoloobveznih otrok v šolskem letu 1954/55. V tej občini so leta 1951 našli v jezikovni skupini »deutsch« okoli 41 % prebivalcev, v letu 1961 75 % in v letu 1971 pa že več kot 91 %; pri popisu šoloobveznih otrok po materinem jeziku so pa našli skoraj 80 % otrok s slovenskim materinim jezikom (23).

V nekaterih primerih so številni komisarji in popisani prebivalci dali državnemu popisu prebivalstva z razvrščanjem v jezikovne skupine neresen značaj. To nam najbolj nazorno povedo uradni podatki za del naselja Rute, ki spada v občino Borovlje. Popisani del naselja Rute je štel leta 1951 le tri prebivalce. Od teh je bil eden uvrščen v jezikovno skupino »slovenisch«, drugi v jezikovno skupino »windisch« in tretji v jezikovno skupino »windisch-deutsch«. Avstrijski statistik ki je obdeloval te podatke, bi se moral vprašati, kakšen je lahko občevalni jezik teh treh ljudi pri njihovem vsakodnevem sporazumevanju (2, str. 149).

Nedoslednost avstrijske statistike se kaže tudi s spreminjanjem poimenovanja s Slovenci sklenjeno poseljenega ozemlja Koroške. Pri tabelah za jezikovno sestavo sklenjenega, s Slovenci poseljenega ozemlja, so ob objavi podatkov po občinah iz popisa prebivalstva leta 1951 označevali to ozemlje izrecno kot »jezikovno mešano ozemlje Koroške« ali pa kot »ozemlje dvojezičnega šolstva Koroške« (12, 14), popisne podatke o jezikovni strukturi prebivalstva iz let 1961 in 1971 so pa ob-

javili za isto ozemlje pod naslovom »Občevalni jezik v izbranih občinah Koroške« (18, 19). Opuščanje oznake teritorija jezikovno mešanih občin ali ozemlja z dvojezičnim šolstvom ob objavljanju statističnih podatkov o jezikovni strukturi prebivalstva sodi med prilagajanje uradnih statističnih institucij protislovenskim stališčem, ki skušajo avstrijski in mednarodni javnosti predstaviti neskljeno poselitev Slovencev na ozemlju Koroške, kar je v prid njihovim težnjam, ki nasprotujejo teritorialnemu načelu reševanja manjšinskih pravic.

Identifikacija popisovanja po občevalnem jeziku pri povojnih avstrijskih popisih s predvidenim štetjem prebivalstva posebne vrste

Analize načinov izvajanja treh povojnih popisov prebivalstva v zvezi z vprašanjem občevalnega jezika so nam pokazale, česa vsega se lahko poslužuje avstrijska statistična služba za doseg cilja ugotovitve čim manjšega števila slovenskega prebivalstva in za prikaz neskljene poselitve koroških Slovencev. Konstrukcija popisnih rezultatov o jezikovni strukturi prebivalstva na narodnostnem mešanem ozemlju Koroške, dosežena z manipulacijo popisnih podatkov, je bila Avstriji osnova za opravičilo priprave take manjšinske zakonodaje, ki tako minimalno izpolnjuje obveznosti 7. člena avstrijske državne pogodbe, da to že pomeni poizkus revizije z mednarodno pogodbo prevzetih obveznosti do manjšin. K tem ciljem je vodilo državno avstrijsko statistiko izvajanje takega načina popisovanja prebivalstva, s katerim so dosegli nizko število in nizek odstotek prebivalstva, vpisanega v jezikovnih skupinah »slowenisch« in »slowenisch-deutsch« ter »deutsch-slowenisch«, in to na nivoju naselij, občin, sodnih in političnih okrajev, dežele in celotne države. Z dosegom nizkega relativnega števila ali odstotka prebivalstva v jezikovnih skupinah »slowenisch« in »slowenisch-deutsch« pri popisu prebivalstva leta 1951 si je avstrijska država izoblikovala tak manjšinski zakon o uporabi slovenščine kot pomožnem jeziku v sodstvu in sodstvu, ki upošteva le tri od devetih jezikovno mešanih sodnih okrajev Koroške (21).

Z upoštevanjem 20 % prebivalstva od skupnega števila prebivalstva po naseljih narodnostno mešanega ozemlja Koroške, ki je bilo vpisano pri popisu leta 1961 v jezikovne skupine »slowenisch«, »slowenisch-deutsch« in »deutsch-slowenisch«, pa naj bi dobilo 205 krajev dvojezične topografske napise (22). To pa predstavlja le del naselij narodnostno mešanega ozemlja Koroške. Taka razvrstitve krajev, ki naj bi po veljavnem zakonu imeli dvojezične topografske napise pa slouji na tezi o neskljenosti poselitvi slovenskega prebivalstva v obliki otokov.

Zal se teh z mahinacijami pridobljenih statističnih podatkov o jezikovni strukturi prebivalstva poslužujejo tudi avstrijski predstavniki, ko pred mednarodno javnostjo in organi OZN utemeljujejo izpolnjevanje mednarodnih obveznosti Avstrije do manjšin. K dokumentom prilagajo celo tabele o jezikovni sestavi prebivalstva, kakršne je avstrijska statistika dosegla s popisi, ki jih lahko kot smo že predhodno utemeljili, označujemo kot statistični »genocid«, naperjen zoper slovensko manjšino. Zloraba takih statističnih podatkov pri utemeljevanju izpolnjevanja mednarodnih obveznosti Avstrije do slovenske manjšine pred delovnimi organi OZN in mednarodno javnostjo je vse graje vredna. To še posebej zato, ker so avtorji avstrijskih dokumentov, ki so bili predloženi mednarodni javnosti in organom OZN, razpolagali z vrsto javno publiciranih kritik znanstvene in poli-

tične narave o vseh uradnih avstrijskih povojnih popisih prebivalstva. Pisanih virov, ki dokumentirajo zlorabe popisov prebivalstva po jezikovnih skupinah pri vseh avstrijskih povojnih popisih, tako glede nestrokovne statistične zasnove, izvajanja in statistične obdelave popisnega gradiva ter glede popisov kot sredstev pritiska in nasilja nad manjšino, je na razpolago več kot za katerokoli manjšino v Evropi, in to v slovenščini, nemščini, angleščini, pa tudi v drugih jezikih. V zadnjih dveh desetletjih najdemo tudi v avstrijskem tisku potrditev vseh predhodno osvetljenih pomanjkljivosti avstrijskih uradnih popisov prebivalstva. V zvezi z vprašanjem lingvistične in s tem strokovno statistične utemeljitve posebne izmišljene jezikovne skupine »windisch«, se srečamo že ob popisu prebivalstva leta 1951. Sam direktor Avstrijskega statističnega centralnega urada je javno izjavil, da bo predstavljala pri popisu prebivalstva členitev slovenskega jezika na še poseben jezik, »windisch«, sramoto za avstrijsko statistiko (24, 25, str. 49—50). V poročilih vladne študijske komisije, ki jo je vodil kancler Kreisky, je pa razvidno, da so strokovnjaki — lingvisti prepričljivo dokumentirali pri delu študijske komisije, da posebnega jezika »windisch«, ni (Inzko, Isačenko, 26). Iz vsega bi lahko sklepali, da pomenijo podaljšane opredelitve s kategorijo vindišarstva določeno politično vplivanje in to v smeri narodnostnega odtujevanja in politične propagande, če že ne pritiska. V tem smislu se zdi odklanjanje vstopa predstavnikov koroških Slovencev v »Komisijo«, ki jo je ustanovil kancler Kreisky za urejanje manjšinskih vprašanj, opravičljivo, saj je avstrijska ljudska stranka vanjo delegirala dr. V. Einspielerja (podpredsednik v »Kärntner Heimatdienst«), sedanjega predsednika Zveze koroških Vindišarjev. Dejavnost te »organizacije« je očitna in sodi med tiste, »ki merijo na to, da odvzemajo hrvatskemu ali slovenskemu (podčrtal D. D.) prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine« in ta »se mora prepovedati«. Tako glede na paragraf 5 člena 7 avstrijske državne pogodbe (4, str. 45). Pri delu študijske komisije se je ob vprašanju metod izvajanja preštevanja prebivalstva posebne vrste pojavilo tudi vprašanje slovenskih popisnic (27). Načeto je bilo tudi vprašanje sklenjene teritorialne poselitve slovenskega prebivalstva, pri čemer se niso mogli izogniti dejstvu, da žive koroški Slovenci kot avtohtono sklenjeno poseljeno prebivalstvo na Koroškem. To se je še posebej jasno izrazilo ob razglabljanju, kakšen odstotek slovenskega prebivalstva bi bil potreben za izpolnjevanje določil 7. člena avstrijske državne pogodbe odnosno, kakšno statistično teritorialno enoto naj bi upoštevali kot osnovo pri izvajanju manjšinske zakonodaje. Avtor ekspertize, Matscher (28), je izdelal več modelov za izvajanje določil 7. člena državne pogodbe, ki so temeljili na upoštevanju različnih stopenj odstotkov slovensko govorečega prebivalstva, pri čemer je upošteval popisno gradivo iz leta 1971. Za izhodišče je vzel historično utemeljeno s slovenskim avtohtonim prebivalstvom poseljeno ozemlje Koroške, ki ga v avstrijski statistiki še pred popisom prebivalstva leta 1971 označujejo kot jezikovno mešano ozemlje ali kot ozemlje dvojezičnega šolstva na Koroškem.

V študijski komisiji je bila posvečena tudi posebna pozornost vprašanju z jamčene tajnosti popisnih podatkov »pri takoimenovanem štetju posebne vrste«. Vzrok za to moremo prav gotovo iskati v izraženih dvomih nekaterih članov študijske komisije, ki so vedeli za kršenje načela tajnosti popisnih podatkov pri popisih prebivalstva v letih 1951, 1961 in 1971.

Veiter (29, 30), ki je bil član študijske komisije, še posebej opozarja na to, da je bil dan pri delu študijske komisije velik poudarek utemeljeni kritiki doseda-

njih povojnih avstrijskih popisov prebivalstva, ter da poročila študijske komisije ne vsebujejo dovolj izčrpno vseh tistih mnenj, ki so bila izražena na račun pomanjkljivosti avstrijskih popisov prebivalstva in interpretacije jezikovne strukture. Tudi avstrijski manjšinski izvedenec F. Ermacora misli, da si Avstrija sicer pomaga z rezultati ljudskih popisov, vendar pa učinek ni povsem zadovoljiv. Doslej se po njegovem mnenju še ni posrečilo določiti števila manjšine niti v Avstro-ogrski monarhiji niti v prvi in drugi republiki (4, str. 11). Očitno je, da študijska komisija ob pripravi metodologije za preštevanje prebivalstva posebne vrste ni dovolj upoštevala tehtnih kritičnih pripomb avstrijskih strokovnjakov o ravnanju državne avstrijske statistične službe pri vseh dosedanjih povojnih avstrijskih popisih prebivalstva glede na občevalni jezik na Koroškem. Če bi upoštevala le del kritičnih pripomb in še posebej dejstvo, da preštevanje prebivalstva posebne vrste na Koroškem ni v skladu s 7. členom avstrijske državne pogodbe, ne bi pripravila metodologije za tovrstno preštevanje prebivalstva. Člani te komisije iz Koroške, ki so zastopali stranke ÖVP in FPÖ, so bili med tistimi, ki so v imenu strank zahtevali ugotavljanje manjšine. Očitno se jim ni bilo potrebno pri tem ozirati na tehtne kritične pripombe strokovnjakov študijske komisije.

Ce upoštevamo poročilo študijske komisije o metodi in tehniki izvajanja preštevanja prebivalstva posebne vrste, ki naj bi bilo izvedeno na Koroškem v letu 1976 in si prikličemo v spomin vse že naštete nepravilnosti na račun koroških Slovencev, ki jih je zakrivila državna avstrijska statistična služba pri rednih popisih s podatki o jezikovni pripadnosti prebivalstva, lahko trdimo, da prinese vsako preštevanje prebivalstva posebne vrste le ponovitev statističnih diskriminacijskih postopkov, ki so bili že preizkušeni pri vseh treh povojnih popisih prebivalstva.

Kritična osvetlitev ravnanja popisnih komisarjev in avstrijske statistične službe pri vseh treh povojnih popisih prebivalstva, še posebej statistikov, ki so pripravljali, spremljali, obdelovali in objavljali statistično gradivo o jezikovni strukturi prebivalstva na ozemlju dvojezičnega šolstva Koroške, nam je pokazala, da niti avstrijska statistična služba niti celotno družbeno okolje na Koroškem ob še tako idealno izdelani metodi za preštevanje prebivalstva posebne vrste, ne morejo v sedanjosti zagotoviti takih popisnih rezultatov, ki ne bi škodovali koroškim Slovincem. V taki družbeni klimi, ki je prežeta s protislovenskim razpoloženjem določene dela prebivalstva, si tudi ne moremo zamisliti, da ne bi preštevanje prebivalstva posebne vrste izzvalo splošno še hujšo in nevarnejšo protislovensko vzdušje kot so to povzročili vsi dosedanji uradni avstrijski povojni popisi prebivalstva. Dosedanje izkušnje ne-strokovnega ravnanja avstrijskih statistikov in državne avstrijske statistične službe s popisnimi podatki o jezikovni strukturi prebivalstva ne morejo biti jamstvo pred mahinacijami s popisnimi podatki preštevanja prebivalstva posebne vrste. Zagotovitev varnosti koroških Slovencev pred novo protislovensko politično napetostjo ter zajamčene tajnosti popisnih podatkov ne moremo pričakovati, pa čeprav bi Avstrija prepustila to posebnim, posebej organiziranim državnim institucijam, saj avstrijska vlada doslej ni mogla zagotoviti niti izvajanja zakona o dvojezičnih krajevnih napisih.

VIRI IN LITERATURA

1. Grafenauer Bogo: Teorija in praksa ljudskih štetij od srede 19. stol. do danes, referat na 2. koroških kulturnih dnevih, leta 1970, Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu (Arhiv).
2. Klemenčič Vladimir: Kritični pretres avstrijskega popisa 1951 z ozirom na jezikovno strukturo na Koroškem, Razprave in gradivo, Ljubljana 1960, št. 2, str. 101—182.
3. Pleterski Janko: Die Volkszählung vom 31. März 1961, Razprave in gradivo, št. 4—5, Ljubljana 1966, str. 165—217.
4. Umgangssprache in der Steiermark 1971, Statistische Nachrichten, 28. Jahrgang (Neue Folge), Heft 9.
5. Zorn Tone: Nacistično ljudsko štetje leta 1939 na Koroškem, Zgodovinski časopis, Ljubljana 1973, št. 1/2, str. 91—105.
6. Die Kärntner Landsmannschaft, Heft 5/1968.
7. Denkschrift des Rates der Kärntner Slowenen und des Zentralverbandes slowenischer Organisationen in Kärnten zur Volkszählung 1961, Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu (Arhiv).
8. Malle Avgust: Ljudsko štetje 1971, 5. koroški kulturni dnevi, Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu (Arhiv).
9. Ordentliche Volkszählung am 12. Mai 1971, Personenblatt.
10. Druškovič Drago: Nekaj vprašanj koroških Slovencev (Po 19 letih avstrijske državne pogodbe), Razprave in gradivo, številka 6, Ljubljana 1974, str. 7—54.
11. Statistische Nachrichten (28. Jahrgang, Neue Folge, zv. 7, str. 404—411).
12. Volkszählungsergebnisse der Gemeinden mit zweisprachigen Schulen 1890—1951, Beilage zum Sonderabdruck aus Nr. 49 der »Kärntner Landes — Zeitung vom 18. Dez. 1953«. »Entwurf zum neuen Kärntner Schulgesetz«.
13. Ergebnisse der Volkszählung vom 1. Juni 1951. nach Gemeinden Kärnten. Bearbeitet und herausgegeben von Österreichischen Statistischen Zentralamt Wien 1952.
14. Ergebnisse der Volkszählung vom 1. Juni 1951. nach Gemeinden Kärnten. Bearbeitet und herausgegeben vom Österreichischen Statistischen Zentralamt Wien 1952, str. 3—13.
15. Statistisches Handbuch für die Republik Österreich. Herausgegeben vom Österreichischen Statistischen Zentralamt, Wien 1952.
16. Kärntner Nachrichten, št. 11/1962.
17. Wohnbevölkerung Kärntens nach Umgangssprache (detaillierte Gliederung), Staatsangehörigkeit und Gerichtsbezirken 1971 (Gebietsstand 12. Mai 1971), Statistische Nachrichten, 28. Jahrgang (Neue Folge), Heft 7.
18. Österreicher nach Umgangssprache 1971 und 1961 in ausgewählten Gemeinden Kärntens (Gebietsstand 12. Mai 1971), Statistische Nachrichten, 28. Jahrgang (Neue Folge), Heft 7, Tabelle 3.
19. Die Umgangssprache 1961 in ausgewählten Gemeinden, Statistisches Handbuch des Landes Kärnten, 12. Jahrgang 1966.
20. Wohnbevölkerung 1971 nach der Umgangssprache Volkszählung 1971, Gebietsstand 1. 1. 1973, Statistisches Handbuch des Landes Kärnten 21. Jahrgang 1975, Zahlen und Daten 74.
21. Bundesgesetzblatt, št. 102, 1959.
22. Bundesgesetzblatt, 27. 7. 1972, št. 270.
23. Die Volks-, Haupt- und Sonderschulen in Kärnten im Schuljahr 1954/55, Amt der Kärntner Landesregierung, Statistik und Wirtschaftsdienst, Zl. Stat. 3/12/1955,, Klagenfurt, im Mai 1955.
24. Neue Zeit, 22. maja 1952, št. 119.
25. Nečak Dušan: Nekateri vidiki asimilacije manjšine in položaj slovenske narodne manjšine na avstrijskem Koroškem, Koroški koledar, Celovec 1975.
26. o. Univ. — Prof. Dr. Gerald Stourzh: Zusammenfassende Stellungnahme zu den Modalitäten einer Sprachzählung zur Durchführung von Art. 7, Abs. 3 des Staatsvertrages, Wien 31. Juli 1973.
27. Zwischenbericht der Studienkommission für Probleme der slowenischen Volksgruppe in Kärnten über ihre bisherige Tätigkeit.

28. Univ. — Prof. Dr. Franz Matscher: Kärntner Minderheitenkommission; 10 bzw. 20 % Anteil der Minderheit als Grundlage einer Minderheitenschutz — Regelung, Salzburg, den 30. 10. 1974.
29. Prof. Dr. Theodor Veiter: Vsako štetje brez pristanka manjšine je orožje proti manjšini na Koroškem. Naš tednik, št. 42, z dne 16. oktobra 1975.
30. Dr. Theodor Veiter: Kärnten: »Urangst« und vertane Zeit Zwischenbericht der Ortstafelkommission und zum Streit mit den Slowenen, Die Presse, 22. maj 1974.

Povzetek

Kritika uradnih avstrijskih popisov prebivalstva v letih 1951, 1961 in 1971 glede na slovensko manjšino in slovenščino kot občevalni jezik

Vsi uradni avstrijski popisi prebivalstva po drugi svetovni vojni v letih 1951, 1961 in 1971 imajo za slovensko manjšino v Avstriji značaj statističnega »genocida«. Ta je bil prisoten pri odvijanju vseh faz treh povojnih popisov prebivalstva po občevalnem jeziku, od priprav, izvedbe, obdelave in do interpretacije popisnih podatkov v tiskani obliki. Ze sama statistična protislovnost popisnih rezultatov o jezikovni sestavi prebivalstva dokazuje, da je bila uradna državna statistična služba na deželnem in zveznem nivoju pod vplivom protislovenskih elementov, ki so dali ton vsebinski zasnovi in izvajanju popisov glede na občevalni jezik, kar poleg številnih avtorjev podrobno tolmačijo v svojih delih Grafenauer, Klemenčič Pleterski, Druškovič in Malle.

Popisi prebivalstva na narodno mešanem ozemlju Koroške in avstrijske Stajerske niso bili izvedeni z dvojezičnimi popisnicami, prebivalstvu tudi niso bila na razpolago dvojezična navodila in druge javne objave, ki so povezane s popisi prebivalstva. To bi bil dolžan poskrbeti po določilih 7. člena avstrijske državne pogodbe Avstrijski statistični centralni urad. Slovencem ni bila nikoli dostopna dokumentacija rokopisnih podatkov iz popisov prebivalstva. Le-ta je služila delu avstrijskega tiska, ki je s svojo protislovensko naravnostjo popačeno tolmačil rezultate popisov o jezikovni strukturi prebivalstva na narodno mešanem ozemlju Koroške.

Ob pripravah na popise in v času samih popisov prebivalstva se je s sredstvi javnega obveščanja in z izdajo posebnih lepakov ustvarjalo napeto vzdušje zoper koroške Slovence, da bi ti ob popisih tako preusmerjeni v kar največji meri prikrili svojo jezikovno ter posredno s tem tudi slovensko narodnostno pripadnost.

Med priprave na popise prebivalstva je sodilo s strani upravnih organov tudi zbiranje takih oseb za popisovalce — števrne komisarje, ki so bili pripravljene v kar največji meri, če ji bilo potrebno tudi z različnimi oblikami pritiskov, prepričati slovenskemu prebivalstvu vpis slovenščine ali te v kombinaciji z nemškim jezikom v rubriko občevalnega jezika. Za dosegajo ciljev prikrivanja dejanskega števila slovensko govorečega prebivalstva ter njihovega sklenjeno poseljenega območja so števrni komisarji kršili najosnovnejša načela strokovnega zbiranja in zajamčeno tajnost statističnih podatkov. Statistične strokovne službe so se pri analizah, tabeliranju ter publiciranju in interpretaciji podatkov o jezikovni strukturi prebivalstva posluževale tudi metod, ki presegajo vsako normo strokovnosti statističnega zbiranja, urejanja in analize podatkov. Po podrobni analizi rezultatov popisov in statističnega gradiva o občevalnem jeziku lahko trdimo, da so bili le-ti izvedeni s ciljem, prikazati čim manjše število slovensko govorečega prebivalstva in čim manjši obseg s slovenskim prebivalstvom sklenjeno poseljenega ozemlja Koroške. Težili so za tem, da bi z rezultati popisov prikazali poselitev koroških Slovencev v obliki med seboj slabo ali teritorialno sploh nepovezanih otokov.

Veliko zmedo je povzročila v rezultatih popisa uporaba kategorij, ki so povezane z oznako »windisch«. Na Koroškem žive le Slovenci in Nemci, jezikovne skupine ali naroda »windisch« pa med koroškim prebivalstvom doslej etnično, lingvistično ali historično še ni mogel nihče utemeljiti, zato tudi te oznake pri avstrijskih ljudskih štetjih pred drugo svetovno vojno, poleg kategorij »deutsch« in »slowenisch«, ne moremo zaslediti. S to oznako so prvič koroške Slovence uradno označile nacistične oblasti in to pri popisu prebivalstva leta 1939, ki ugovor tedanjega slovenskega tiska zoper to oznako sploh niso upoštevale.

Kako naj razumemo, da se je mogla pri avstrijskem ljudskem štetju leta 1951 ponovno uveljaviti oznaka »windisch«. Taka in podobna preimenovanja tudi drugih narodov s strani nacistične »znanosti« so služila kot oznaka za manjvredne in brezpravne rase, ki so jih podobno kot Slovence, nameravali nacisti sistematično izseliti ali iztrebiti.

Trdimo lahko, da so sami popisi prebivalstva akt diskriminacije koroških Slovencev in kot primer statističnega »genocida«, ki bi ga težko našli v statistični praksi še kje drugod. Le kje v svetu najdemo na ozemlju s skupno okoli 110.000 prebivalci dveh narodov pri objavljanju rezultatov popisov prebivalstva po občevalnem jeziku, tako kot to najdemo v različnih avstrijskih statističnih publikacijah, prebivalstvo razčlenjeno na skupaj več kot 25 umetno stvorjenih in strokovno statistično nedefiniranih jezikovnih skupin (Tabela 1, 2, 3, 4).

Da podatki o jezikovni strukturi prebivalstva na narodnostno mešanem ozemlju Koroške po drugi svetovni vojni niso mogli nastati v normalnih pogojih popisovanja prebivalstva, nam še dodatno dokazujejo primerjave številke za posamezne jezikovne skupine treh povojnih popisov prebivalstva po nekaterih izbranih občinah (Tabela 4). Protislovenski značaj popisov prebivalstva se razkriva s primerjavo med številkami odnosno odstotki za jezikovne skupine »deutsch« ter »slowenisch« in »slovenisch« v kombinaciji z »deutsch«, ter za jezikovne skupine »windisch« in »windisch« v kombinaciji z »deutsch«. Od enajstih v tabeli izbranih občin (po upravni razdelitvi leta 1971), izkazujejo vse, razen občine Radiše, nesorazmerno visoko povečanje relativnega števila vpisanega prebivalstva v jezikovno skupino »deutsch«. Za občino Radiše si ne moremo razložiti vzroka za spreminjanje odstotka prebivalstva, ki je bilo vpisano v jezikovno skupino »deutsch«. Leta 1951 so v tej občini uvrstili v jezikovno skupino »deutsch« okoli 45 % prebivalcev, leta 1961 11,2 %, leta 1971 pa je odstotek v tej jezikovni skupini uvrščenega prebivalstva znašal okoli 41 %.

Za občino Medgorje si ne moremo po nobeni statistični logiki razložiti tako povečanega odstotka prebivalstva v jezikovni skupini »deutsch«. Še leta 1951 so v tej jezikovni skupini našeli manj kot 10 % prebivalcev, leta 1961 eno četrtino, leta 1971 pa že 76,4 %.

V občini Djekše so našeli leta 1951 v jezikovni skupini »deutsch« dobro polovico prebivalcev, leta 1961 dobre tri četrtine, leta 1971 pa že več kot 90 % prebivalcev.

V občini Šmarjeta v Rožu so našeli leta 1951 v jezikovni skupini »deutsch« le slabo četrtino prebivalcev, v letih 1961 in 1971 pa že dve tretjini.

V občini Zitara vas so v isti jezikovni skupini našeli leta 1951 le okoli 16 %, v letih 1961 in 1971 pa že skoraj polovico prebivalstva.

V dveh občinah, ki ležita na dveh geografsko različnih območjih: v Selah pod Karavankami in v Medgorju na Vzhodnih Gurah, so pri popisu leta 1951 uvrstili vse prebivalce v jezikovne skupine »deutsch«, »slovenisch« in »slovenisch« v kombinaciji z »deutsch«. Pri naslednjih dveh popisih prebivalstva, v letih 1961 in 1971, so vpisovali prebivalce tudi v jezikovne skupine »windisch« in »windisch« v kombinaciji z »deutsch«. V občini Vernberk, vzhodno od Beljaka, so števni komisarji odkrili vindišarje le pri popisu prebivalstva leta 1961, pri ostalih dveh popisih pa nobenega. Zakaj se je moralo pojaviti vpisovanje prebivalstva v vindišarske jezikovne skupine v občinah Sele in Medgorje šele pri popisih leta 1961 in 1971, v Vernberku pa le enkrat, pri popisu 1961, si lahko pojasnjemo le z nestrokovnostjo in protislovensko naravnostjo avstrijskih državnih popisov prebivalstva. Najbolj nazoren dokaz za take domneve nam služi občina Medgorje, kjer kot že rečeno, niso pri popisu leta 1951 uvrstili v vindišarske jezikovne skupine nobenega prebivalca, leta 1961 pa že več kot 70 %, leta 1971 pa le dobrih 10 %. V občini Slovenji Plajberk so leta 1951 našeli v vindišarskih skupinah dobrih 70 %, leta 1961 okoli 45 %, leta 1971 pa le 36 % prebivalcev.

Ce bi lahko verjeli tem uradnim avstrijskim statističnim podatkom, bi lahko »sklepali«, da se je v dveh desetletjih v občini Medgorje kar dvakrat zamenjala narodnostna struktura prebivalstva in to pri prostorsko manj mobilnem, na zemljo navezanem kmečkem ali delavsko-kmečkem prebivalstvu. Po objavljenih popisnih podatkih državne uradne avstrijske statistične službe naj bi bila občina Medgorje leta 1951 poseljena s pretežno slovenskim, leta 1961 s pretežno vindišarskim in leta 1971 s pretežno nemškim prebivalstvom. Samo ta primer nam je dovolj zgovoren dokaz potvorb, ki so jih storili uradni avstrijski popisi prebivalstva v zvezi z jezikovno strukturo.

Občina Globasnica sodi med tiste izjemne občine, kjer so pri popisu leta 1951 vpisovali prebivalstvo tudi v edinstveni jezikovni skupini »slovenisch-windisch« in »windisch-slovenisch«. Tako so našeli v jezikovni skupini »windisch-slovenisch« več kot eno tretji-

no od skupnega števila v letu 1951 v to jezikovno skupino uvrščenega prebivalstva na celotnem dvojezičnem ozemlju Koroške in več kot so skupaj našli na tem ozemlju tako uvrščenega prebivalstva pri popisu leta 1971 v obeh jezikovnih skupinah, »windisch-slowenisch« in »slowenisch-windisch«. Te številke o sestavi prebivalstva po občevalnem jeziku v občini Globasnica so lep primer »statistične telovadbe« s podatki občevalnega jezika, ki ne prenese nobene kritike.

Kako nezanesljivi so popisni podatki o občevalnem jeziku, seveda le v škodo slovenskemu prebivalstvu, nam nazorno kažejo podatki o jezikovni strukturi prebivalstva v občini St. Stefan v Ziljski dolini. Tu so v času nacizma pri popisu prebivalstva leta 1939 našli manj kot polovico prebivalcev z nemškim občevalnim jezikom, pri popisu leta 1951 pa že 100 %, pri popisih leta 1961 in 1971 pa že več kot 99 %. Več kot prepričljivo je, da ni moglo v dvanajstih letih, med popisoma prebivalstva leta 1939 in 1951, pa tudi še ne do leta 1971, izumreti slovensko govoreče prebivalstvo v tej še precej agrarni občini, ki v tem času ni doživela kakih bistvenih gospodarskih ali demografskih sprememb. To nam dokazujejo tudi uradni podatki o sestavi šoloobveznih otrok po materinem jeziku, ki so jih zbrali učitelji v tej občini na šolah v St. Stefanu in St. Pavlu v šolskem letu 1954/55. Na obeh šolah so našli več kot 30 % otrok s slovenskim materinim jezikom. Če bi lahko verjeli statističnim podatkom vseh treh povojnih avstrijskih popisov o sestavi prebivalstva po občevalnem jeziku, bi lahko sklepali, da izumro manjšine tudi v krajih, kjer so v prevladi, v dobrem desetletju.

Podobna nezanesljiva vrednost popisnih podatkov o jezikovni strukturi se nam razkriva tudi v občini Brdo v Ziljski dolini s primerjavo uradnih podatkov o materinščini šoloobveznih otrok v šolskem letu 1954/55. V tej občini so leta 1951 našli v jezikovni skupini »deutsch« okoli 61 % prebivalcev, v letu 1961 75 % in v letu 1971 več kot 91 %; pri popisu šoloobveznih otrok po materinem jeziku so pa našli skoraj 80 % otrok s slovenskim materinim jezikom.

Taki, s statističnimi manipulacijami pridobljeni podatki o jezikovni strukturi prebivalstva, so služili Avstriji kot osnova pri pripravi za Slovence nesprejemljivih zakonov o dvojezičnih topografskih napisih in o uporabi slovenščine na sodiščih.

Ugovori koroških Slovencev pri avstrijskih vladnih organih zoper vse, kar jih je diskriminiralo pri popisih prebivalstva, pa niso imeli pozitivnega odziva.

Kritična osvetlitev ravnanja popisnih komisarjev in avstrijske statistične službe pri vseh treh povojnih popisih prebivalstva, še posebej statistikov, ki so pripravljali, sprejemali, obdelovali in objavljali statistično gradivo o jezikovni strukturi prebivalstva na narodno mešanem ozemlju Koroške, nam je pokazala, da niti avstrijska statistična služba niti celotno družbeno okolje na Koroškem ob še tako idealno izdelani metodi za preštevanje prebivalstva posebne vrste, ne morejo v sedanosti zagotoviti takih popisnih rezultatov, ki ne bi škodovali Koroškim Slovincem v taki družbeni klimi, ki je prežeta s protislovenskim razpoloženjem določenega dela prebivalstva, si tudi ne moremo zamisliti, da ne bi preštevanje prebivalstva posebne vrste izzvalo splošno še hujšo in nevarnejšo protislovensko vzdušje kot so to povzročili vsi dosedanji avstrijski povojni popisi prebivalstva. Dosedanje izkušnje nestrokovnega ravnanja avstrijskih statistikov in avstrijske statistične službe s popisnimi podatki o jezikovni strukturi prebivalstva ne morejo biti jamstvo pred mahinacijami s popisnimi podatki preštevanja prebivalstva posebne vrste. Zagotovitve varnosti koroških Slovencev pred novim napetim vzdušjem ter zajamčene tajnosti popisnih podatkov ne moremo pričakovati, pa čeprav bi Avstrija prepustila to posebnim, posebej organiziranim zveznim institucijam, saj doslej avstrijska vlada ni mogla zagotoviti niti izvajanja zakona o dvojezičnih krajevnih napisih.

Summary

A critical Analysis of the official Austrian censuses in 1951, 1961 and 1971 concerning the Slovene minority and the Slovene language as the language of communication

Every official Austrian population census after World War Two — they were taken in 1951, 1961 and 1971 — was in the nature of a statistical genocide as far as the Slovene minority in Austria is concerned. This is typical of all the phases during the postwar censuses concerning the language of communication, beginning with preparations, exe-

cution and processing, and ending in the interpretation of census data in a printed form. The very statistical contradiction in the gathered data about the linguistic composition of the population reflects the fact that the official government statistical service on the provincial and federal level was influenced by anti-Slovene elements who coloured the fundamental concept and the execution of the censuses concerning the language of communication. Among the authors who have dealt in detail with this problem are Grafenauer, Klemenčič, Pleterski, Družkovič and Malle.

The censuses in the ethnically mixed territories of Carinthia and Austrian Styria were not carried out with bilingual census-papers, nor was the population provided with any bilingual instructions and other public notices which should be issued at every census. Under the terms of Article 7 of the Austrian State Treaty the responsibility for providing such bilingual material rests with the Austrian Statistical Central Bureau. The Slovenes could never gain access to hand-filled census-papers. This documentation, however, was used by some Austrian newspapers with an anti-Slovene bias to distort the census data concerning the language structure of the population in the ethnically mixed territories of Carinthia.

During preparations for the censuses as well as while the censuses were actually taken, through mass media and publication of special posters a bitter campaign was conducted against the Carinthian Slovenes in order to frighten them into concealing their linguistic and thereby their Slovene ethnic adherence.

During preparations for the censuses the administrative authorities also had the task to choose as census takers — census commissioners — such persons that were willing to make every effort, if necessary to use various forms of pressure, in order to prevent the Slovene population from entering the Slovene language or the Slovene combined with the German into the column under the heading »the language of communication«. To achieve their objective of concealing the actual number of Slovene speaking population and the extent of the territory compactly inhabited by this population the census commissioners violated the fundamental principles of data gathering and the guaranteed secrecy of statistical data. In their analysis, tabulation, publication and interpretation of the data about the linguistic structure of the population the professional statistical services also used methods that break every norm of professional statistical data gathering, processing and analysis. On the basis of a detailed analysis of the census returns and the statistical material concerning the language of communication it can safely be claimed that the censuses were taken with a view to producing the smallest possible number of the Slovene speaking population and reducing to the utmost the area in Carinthia where the Slovene population is compactly settled. The census results were manipulated to show that the Carinthian Slovenes are settled in population islands which are either tenuously linked or totally isolated.

A great confusion in the census results was caused by the use of categories under the heading »windisch«. Only Slovenes and Germans live in Carinthia, whereas until now nobody has been able ethnically, linguistically or historically to establish the existence of a linguistic or ethnic group, »windisch«, in the midst of the Carinthian populations. One would look in vain for this designation at prewar Austrian censuses when only the two categories, »deutsch« and »slowenisch«, had been used. For the first time had the Carinthian Slovenes been so officially designated at the 1939 census by the nazi authorities who had ignored the objections of the Slovene press against such designation.

How to explain the fact that at the Austrian census of 1951 the designation »windisch« was resurrected? The nazi »science« used to rename similarly other peoples to brand them as inferior races without any rights that, like the Slovenes, were destined to be systematically displaced or destroyed by the nazis.

It is safe to claim that these censuses represent an act of discrimination against the Carinthian Slovenes and provide an example of statistical genocide hardly to be found in any statistical procedure elsewhere. Where else in the world, in a territory with a population totalling approximately 110,000 and belonging to two ethnic groups, are the inhabitants broken down into more than 25 artificially constructed and from the professional point of view statistically undefined linguistic groupings (Tables 1, 2, 3, 4). They are, according to the published census results concerning the language of communication as reflected in various Austrian statistical publications.

That the data on the linguistic structure of the population living in the ethnically mixed territories of Carinthia after World War Two could not have been obtained under

normal census conditions is borne out by comparisons between figures for individual linguistic groups at the three postwar censuses in some selected municipalities (Table 4). The anti-Slovene bias displayed at the censuses is revealed through comparative studies of figures or percentages of linguistic groups »deutsch« and »slowenisch« (or »slowenisch« combined with »deutsch«) as well as of linguistic groups »windisch« and »windisch« combined with »deutsch«.

Except for the municipality of Radiše, in all the eleven selected municipalities in the Table (according to the administrative division of 1971) there was a disproportionately high increase in the relative number of the population entered in the linguistic group »deutsch«. In the municipality of Radiše no explanation is possible of the cause for the changing of the percentage of the population registered in the linguistic group »deutsch«. In 1951 in this municipality about 45 per cent of the population were entered in the linguistic group »deutsch«, in 1961 the percentage dropped to 11.2 per cent, while in 1971 the percentage of the population registered as belonging to this linguistic group amounted to 41 per cent.

In the municipality of Medgorje by no statistical logic an explanation can be provided for the enormous increase of the population belonging to the linguistic group »deutsch«. As early as 1951 fewer than 10 per cent of the population had been found to belong to this linguistic group, in 1961 one quarter, and in 1971 as many as 76.4 per cent.

In the municipality of Djekše in 1951 more than half of the population was registered as belonging to the linguistic group »deutsch«, in 1961 more than three quarters, and in 1971 already more than 90 per cent.

In the municipality of Smarjeta v Rožu fewer than 25 per cent of the population were entered as »deutsch«, in 1961 and 1971 this percentage became two thirds of the entire local population.

In the municipality of Žitara was in 1951 only about 16 per cent of the population belonged according to the census returns to the linguistic group »deutsch«, yet in 1961 and 1971 almost 50 per cent of the population came under this heading.

In two municipalities, located in different areas, at Sele below the Karavanke and at Medgorje on the Eastern Gure, at the census of 1951 all the population had been divided into the linguistic groups »deutsch«, »slowenisch« and »slowenisch« combined with »deutsch«. At the next two censuses, in 1961 and 1971, the population was also entered in the linguistic groups »windisch« and »windisch« combined with »deutsch«. In the municipality of Vernberk the census takers or commissioners discovered the »windisch« only at the census of 1961, while at the other two censuses none was found. Why the registration of the population in the municipalities Sele and Medgorje in the »windische« linguistic groups took place only at the 1961 and 1971 censuses, at Vernberk only once, is a matter which can be explained by lack of professional skill and by an anti-Slovene bias of the Austrian official census takers. The best confirmation for this assumption is provided by the municipality of Medgorje, where, as already noted, not a single inhabitant was entered in the linguistic groups »windisch« in 1951, in 1961 more than 70 per cent, and in 1971 only slightly above 10 per cent. In 1951 in the municipality of Slovenji Plajberk 70 per cent of the population accounted for the »windisch« groups, in 1961 about 45 per cent, and in 1971 only 36 per cent of the population.

The municipality of Globasnica is one of the rare municipalities where at the census of 1951 the inhabitants were also entered in the unique linguistic group »slowenisch-windisch« and »windisch-slowenisch«. Thus in 1951, in that particular municipality, in the linguistic group »slowenisch-windisch« was entered more than one third of the total number entered in this category in the entire bilingual territory of Carinthia; and more than the total number of persons so registered in this territory in both linguistic groups at the census of 1971. These figures on the composition of the population according to the language of communication in the municipality of Globasnica provides as striking an example as any of the »statistical juggling« with such data that is beneath criticism.

How unreliable are the census data on the language of communication, but always to the detriment of the Slovene population, is clearly shown by the data on the linguistic structure of the population in the municipality of Št. Štefan in the Ziljska dolina valley. At the census of 1939, under nazism, less than half inhabitants spoke German as the language of communication, at the census of 1951 the total population, i. e. 100 per cent, spoke German, while at the censuses of 1961 and 1971 more than 99 per cent were registered as doing so. It is hardly possible for the Slovene speaking population to have died

out over a period of twelve years between 1939 and 1951, or even until 1971, in this rather agrarian community which during this time saw no major economic or demographic changes. This is also borne out by the official data on the composition of school children according to their mother tongue gathered by the teachers in this municipality at schools at St. Stefan and St. Pavel in the school year 1954—55. At both schools they counted more than 30 per cent of children using Slovene as their mother tongue. But if one is to believe the statistical data obtained at all the three postwar Austrian censuses on the composition of the population according to the language of communication, the minorities die out within the short span of a decade even in the localities where they predominated.

Equally unreliable are the census data on the linguistic structure for the municipality of Brdo in the Ziljska dolina valley when compared with the official data on the native tongue spoken by school children in the school year 1954—55. In 1951 in this municipality 41 per cent of the inhabitants were counted as belonging to the linguistic group »deutsch«, in 1961 there were 75 per cent, and in 1971 more than 91 per cent; however, when the census of school children was taken to determine their mother tongue, almost 80 per cent of children were counted as speaking Slovene.

Such data on the linguistic structure of the population obtained through statistical manipulations were used by Austria as a basis for drafting Acts, unacceptable to the Slovenes, on bilingual topographical inscriptions and on the use of the Slovene language in courts.

The objections of the Carinthian Slovenes with the Austrian government against all the discriminatory acts committed at the censuses have elicited no constructive reply.

A critical analysis of the handling of all the three postwar censuses by the census commissioners and the Austrian statistical service, especially statisticians who were preparing, following, processing and publishing the statistical materials on the linguistic structure of the population in the ethnically mixed territories of Carinthia, makes clear that neither the Austrian statistical service nor the general social climate, even if an ideal method of taking a census of a special kind were devised, can at present vouch for such census returns that would not be detrimental to the Carinthian Slovenes. Nor is in such climate, charged with the anti-Slovene bias felt by a part of the population, thinkable that a census of a special kind would not raise the spectre of an even worse and more dangerous anti-Slovene campaign than those generated by the Austrian postwar censuses. Judging by past experience resulting from unprofessional handling of census data on the linguistic structure of the population by Austrian statisticians and by the Austrian statistical service, there is no certainty that the data obtained through the census of a special kind would not be similarly manipulated. It is not to be expected that the Carinthian Slovenes would be protected from a new campaign and that the secrecy of the census data would be observed, even if Austria were to entrust specially organised federal institutions with the execution of the census. After all, hitherto the Austrian government has been unable even to ensure the implementation of the Act on bilingual topographical inscriptions.